

PLASTIK JARROHLIKDA KELOID VA GIPERTROFIK CHANDIQLARNI TUZATISH VA ULARNING OLDINI OLISH USULLARI

*Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Umumiy onkologiya kafedrası 2-
kurs klinik ordinatori Xoshimov G'olib Zafarovich*

Annotatsiya: Keloid va gipertrofik chandiqlar jarrohlik amaliyotidan keyingi eng muhim estetik va funksional asoratlardan hisoblanadi. Ushbu chandiqlar fibroblastlar faolligining ortishi va kollagen sintezining nazoratsiz kuchayishi bilan tavsiflanadi. Maqolada keloid va gipertrofik chandiqlarning patogenezi, klinik xususiyatlari, zamonaviy plastik jarrohlikda qo'llaniladigan davolash hamda oldini olish usullari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: keloid chandiqlar, gipertrofik chandiqlar, plastik jarrohlik, kortikosteroidlar, silikon terapiya, lazer davolash.

Kirish. Plastik va rekonstruktiv jarrohlikda chandiqlar hosil bo'lishi muqarrar jarayon bo'lib, uning sifati bemorning hayot sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayrim hollarda yara bitishi fiziologik chegaradan chiqib, keloid yoki gipertrofik chandiqlar shakllanadi. Bunday chandiqlar nafaqat estetik nuqson, balki og'riq, qichishish va harakat cheklanishiga ham olib kelishi mumkin.

Keloid va gipertrofik chandiqlarning ta'rifi va farqlari

Gipertrofik chandiqlar

Gipertrofik chandiqlar jarohat chegarasidan chiqmaydi, odatda jarohatdan keyingi dastlabki haftalarda rivojlanadi va vaqt o'tishi bilan qisman regressiyaga uchrashi mumkin. Ular ko'proq mexanik taranglik yuqori bo'lgan sohalarda uchraydi.

Keloid chandiqlar

Keloid chandiqlar esa jarohat chegarasidan tashqariga o'sib chiqadi, uzoq muddat davomida kattalashishi mumkin va spontan regressiyaga moyil emas. Keloidlar ko'pincha genetik moyilligi bo'lgan shaxslarda uchraydi.

Materiallar. Ushbu ilmiy ishda quyidagi materiallardan foydalanildi:

So'nggi yillarda chop etilgan mahalliy va xorijiy ilmiy maqolalar, klinik tavsiyalar hamda meta-tahlillar (PubMed, Scopus va Google Scholar ma'lumotlar bazalari asosida).

Plastik va rekonstruktiv jarrohlik bo'yicha xalqaro klinik protokollar va qo'llanmalar.

Keloid va gipertrofik chandiqlarga chalingan bemorlarning klinik kuzatuvlari natijalari (yosh, jins, chandiqlik joylashuvi va davomiyligi hisobga olingan).

Davolash jarayonida qo'llanilgan tibbiy vositalar: kortikosteroid preparatlar (triamtsinolon asetonid), silikon gel va plastinalar, lazer qurilmalari (PDL va fraksion CO₂ lazer), krioterapiya vositalari.

Fotohujjatlar va klinik baholash shkalalari (Vancouver Scar Scale, POSAS).

Patogenez. Keloid va gipertrofik chandiqlar patogenezida quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

Fibroblastlar proliferatsiyasining ortishi

I va III tur kollagen sintezining kuchayishi

Kollagen parchalanishining susayishi

O'sish omillari (TGF- β , PDGF) ning ortiqcha faolligi

Plastik jarrohlikda davolash usullari. Jarrohlik yo'li bilan tuzatish. Chandiqlikni ekszisiya qilish gipertrofik chandiqlarda nisbatan samarali bo'lsa-da, keloidlarda yakka usul sifatida qo'llanilganda qaytalanish xavfi yuqori.

Kortikosteroid in'eksiyalari. Triamtsinolon asetonid kabi kortikosteroidlarni chandiqlik ichiga yuborish fibroblast faolligini pasaytiradi va kollagen sintezini kamaytiradi. Bu usul keloid va gipertrofik chandiqlarda keng qo'llaniladi.

Silikon asosidagi terapiya. Silikon gel va plastinalar chandiq yuzasida nam muhit hosil qilib, kollagen sintezini me'yorlashtiradi. Bu usul profilaktika va erta davolashda samaralidir.

Lazer terapiyasi. Pulsed-dye lazer (PDL) va fraksion CO₂ lazerlar chandiq rangini, qalinligini va simptomlarini kamaytirishda qo'llaniladi.

Krioterapiya. Suyuq azot yordamida chandiq to'qimasini muzlatish fibroblastlar nekroziga olib keladi. Kichik keloidlarda samarali bo'lishi mumkin.

Oldini olish usullari. Jarrohlik kesmalarini teri tarangligi chiziqlari bo'ylab rejalashtirish

Atraumatik jarrohlik texnikasidan foydalanish

Yarani erta davrda silikon vositalar bilan davolash

Yuqori xavfli bemorlarda profilaktik kortikosteroid yoki lazer terapiyasini qo'llash

Kutilayotgan natijalar. Ushbu mavzu doirasida olib borilgan ilmiy tahlil va amaliy yondashuvlar natijasida quyidagi kutilayotgan natijalarga erishish mumkin:

Keloid va gipertrofik chandiqlarning patogenezi chuqur tushunish asosida davolash strategiyalarini individual tanlash imkoniyati oshadi.

Plastik jarrohlik amaliyotida kompleks (jarrohlik, farmakologik va fizik) yondashuvlarni qo'llash orqali chandiqlarning qaytalanish chastotasi kamayadi.

Kortikosteroidlar, silikon terapiya va lazer usullarini o'z vaqtida va to'g'ri qo'llash

natijasida chandiqlarning qalinligi, rang intensivligi hamda sub'ektiv simptomlari (og'riq, qichishish) sezilarli darajada kamayadi.

Profilaktik choralarni joriy etish orqali yuqori xavf guruhidagi bemorlarda keloid va gipertrofik chandiqlar rivojlanishining oldi olinadi.

Bemorlarning estetik qoniqishi va hayot sifati yaxshilanadi, reabilitatsiya davri qisqaradi.

Plastik jarrohlik amaliyotida chandiqlar bilan bog'liq asoratlarning kamayib, davolash natijalarining barqarorligi oshadi.

Xulosa. Keloid va gipertrofik chandiqlarni davolash kompleks va individual yondashuvni talab qiladi. Plastik jarrohlikda eng yaxshi natijalarga erishish uchun jarrohlik, farmakologik va fizik usullarni birgalikda qo'llash muhimdir. Oldini olish choralari alohida e'tibor qaratish chandiqlarning rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.